

АНГЛОЕЗИЧНАТА ИСТОРИОГРАФИЯ ЗА СОЛУНСКИЯ ФРОНТ (1915-1918 г.)

Иван Петров

За разлика от огромната по обем литература, посветена на военните действия на Западния и Източния фронт по време на Първата световна война 1914-1918 год., литературата, разглеждаща събитията на Балканите в периода 1915-1918 год. е повече от скромна. Създаден през октомври 1915 год. като опит на Антантата да спаси от разгром съюзника си Сърбия, Солунският фронт в продължение на 3 години е повод за търкания между Франция и Англия относно начините за воденето на войната. Привържениците на идеята за решителната победа на Западния фронт смятат Солунския фронт за второстепенен и поддържането му за излишно хабене на жива сила и техника, които могат да бъдат пълноценно използвани на Запад. През целия този период Франция играе ръководната роля във военните действия на Балканите, докато Англия има второстепенна, поддържаща роля. Първите публикации за военните действия на Солунския фронт започват да излизат още в хода на войната и непосредствено след нея.¹ След края на войната, от началото на 20-те години английското военно министерство започва да публикува официалните данни за участието на Великобритания в Първата световна война 1914-1918 г. До началото на 30-те години отпечатването на статистическите данни в основни линии завършва. В тези издания има обилни сведения за Солунския фронт, които представляват солидна фактологическа база за бъдещи проучвания.²

През 20-те и 30-те години на XX век излизат основно спомените на участниците във военните действия на Солунския фронт, което е и естествено, тъй като тогава спомените на участвалите във войната са най-пресни.³ В този период излизат също така и спомените на ръководни британски политически и военни дейци, които имат пряко отношение към събитията на Балканите през годините на войната. Безспорно най-ценни за нас са спомените на началника на Имперския Генерален Щаб - фелдмаршал Робертсън и британският министър-председател Дейвид Лойд Джордж (1916-1922).⁴ Не бива да се пропусне да се спомене и за издадената през 1922 год. на английски

език книга на Луиджи Вилари, посветена на Солунския фронт. Книгата представява италианския поглед върху събитията на Балканите през 1915-1918 година.⁵

Тридесетте години на XX век освен с излизането от печат на спомените на Дейвид Лойд Джордж са забележими и с издаването на 2-томната история на военните действия в Македония по време на Първата световна война. Тя е част от официалната английска поредица, посветена на Великата война. Автор на 2-томна история е известният английски военен историк Капитан Сирил Фолс.⁶ Избухването на Втората световна война преустановява изследванията за Солунския фронт. От времето на войната са известни две заглавия по тази тема.⁷

След Втората световна война настъпва пауза в изследванията, посветени на военните действия на Балканите през Първата световна война. Едва в 1961 г. излиза фундаменталният труд на Лорд Ханки "Върховното командване 1914-1918". Авторът е секретар на Военния кабинет и на Комитета за Имперска отбрана по време на Първата световна война. Без неговия труд не може да мине нито един сериозен изследовател. Особено във 2-я том на тази книга има изключително интересни материали за политиката и стратегията на Антантата на Балканите 1915-1918 година.⁸ След този труд последователно излизат книгите на Ч. Пекър и А.Палмър, посветени на Солунския фронт.⁹

Започва отново издаването на спомени от войната на Балканите. Една част от тях представлява преиздаването на спомени на ветерани от войната, отпечатвани във списанието на ветераните "Москито", други са препечатки на спомени, издавани през 20-те години и малко са нови издания.¹⁰ Същевременно трябва да се отбележи появата на две интересни биографии - на генерал Сарай и фелдмаршал Лорд Милн.¹¹ Най-новото изследване, посветено на Солунския фронт, е излязлата през 1998 година книга на Дейвид Датън. В нея авторът разглежда споровете между Англия и Франция по въпросите за воденето на войната на Балканите и отражението на събитията на Балканите във френския вътрешнополитически живот.¹² Естествено трябва да споменем и многобройните истории на Първата световна война, в които къде повече, къде по-малко са разгледани събитията на Балканите в периода 1915-1918 година. Поради техния огромен брой ще посочим само най-основните.¹³ В заключение трябва да се отбележи, че англоезичната историография е извършила голяма по обем работа, свързана с изучаването на историята на Солунския фронт 1915-1918 г. И най-важното, че интересът към тази тема отново се възражда.

¹ Reed, J. *The war in the Eastern Europe*. London, 1916. Davis, R. H. *With the French*

in *France and Salonika*. London, 1916. **Walshe, D.** *With the Serbs in Macedonia 1916-1918*. London, 1916. **Stebbing, E.P.** *At the Serbian Front in Macedonia*. London, 1917. **Lake, H.** *Campaigning in the Balkans*. New York, 1918. **Price, G.W.** *The story of the Salonica Army*. London, 1918. **Seligman, V. J.** *Macedonian musings*. London, 1918. **Seligman, V. J.** *The Salonica side-show*. London, 1919. **Owen, H.C.** *Salonica and after*. London, 1919.

² Command Paper 1193, "The General Annual Report of the British Army for the period 1st October 1913 - 30th September 1919". London, 1921. Great Britain War Office. *Statistics of the Military Effort of the British Empire during the Great War 1914-1920*. London, 1922. **Macpherson, Maj. Gen. Sir, W.G. and Maj. T. Mitchell.** Vol. IV, Medical Services during the Operations in the Gallipoli Peninsula, in Macedonia, in Mesopotamia and North-West Persia, in East Africa, in Aden Protectorate and North Russia; Ambulance Transport during the War. London, 1924. **Mitchell, T.J. and Smith, G.M.** "Casualties and Medical Statistics". London, 1931.

³ **Man, A. J.** *The Salonika Front*. London, 1920. **Dare, J.** *Letters from a Forgotten army*. London, 1920. **Lawson, J. C.** *Tales of Aegean Intrigue*. London, 1920. **Fedden, M.** *Sister's quarters; Salonika*. London, 1921. **Tapp, A.G.** *Stories of Salonika and the new crusade*. London, 1922. **Jones, H.A.** *Over the Balkans and South Russia, 1917-1919; being the history of G47 Squadron Royal Air Force*. London, 1923. **Hay, I.** *A ship of remembrances; Gallipoli - Salonika*. London, 1926. **Hutton, I. Emslie, Lady.** *With a Woman's Unit in Serbia, Salonika and Sebastopol*. London, 1928. **Marshall, Sir W. R.** *Memories of Four Fronts*. London, 1929. **Smith, R.S.** *A subaltern in Macedonia and Judea, 1916-1917*. London, 1930. **Casson, S.** *Steady drummer*. London, 1935. **Burr, M.** *Slouch Hat*. London, 1935. **Usborne, C. V.** *Blast and Counter-Blast*. London, 1935.

⁴ **Churchill, W.** *The World crisis 1911-1918*. Vol. I-VI. London, 1923-1931. Grey of Fallodon. *Twenty-Five Years, 1892-1926*. 2 vols. London, 1925-1926. **Asquith, H. H.** *Memories and Reflections, 1852-1927*. 2 vols. London, 1928. **Robertson, Field Marshal, Sir William.** *From Private to Field Marshal*. London, 1921. **Robertson, Field Marshal, Sir William.** *Soldiers and Statesmen*. 2 vols. London, 1926. **Lloyd George, David.** *Earl Lloyd George of Dwyllor. War Memories*. 6 vols. London, 1933-1936.

⁵ **Villary, L.** *The Macedonian campaign, 1915-1919*. London, 1922.

⁶ **Falls, C.** *Military Operations in Macedonia*. Vol. I-II. London, 1933-1935.

I. From the Outbreak of War to the Spring of 1917. London, 1933. 409 p.

II. From the Spring of 1917 to the End of the War. London, 1935. 365 p.

⁷ **Howell, R.** *Phillip Howell: a staff officer in Flanders and Salonika*. London, 1942.

Ingamells, F.G. *On the Salonika Front, 1916-1918*. Norwich, 1944.

⁸ **Lord Hankey, M.** *The Supreme Command 1914 - 1918*. 2 vols. London, 1961.

⁹ **Packer, Ch.** *Return to Salonika*. London, 1964. **Palmer, A.** *The Gardeners of Salonika. The Macedonian campaign 1915-1918*. London, 1965.

¹⁰ *Salonika memories, 1915-1919*. North Greenford, 1969. **Mather, W.D.** *Muckydonia, 1917-1919, being the adventures of a one-time pioneer in Macedonia and Bulgaria during the First World War*. Stockwell, 1979. **Jones, H.A.** *Over the Balkans and South Russia, 1917-1919: being the history of G47 Squadron Royal Air Force*. Greenhill, 1987. **Reiter, M.M.** *Balkan assault; the diary of an officer 1914-1918*. London, 1994.

¹¹ **Tanenbaum, J.K.** *General Maurice Sarrail 1856-1929. The French Army and Left-Wing Politics*. The University of North Carolina Press. Chapel Hill, 1974. **Nicol, G.** *Uncle George. Field-Marshal Lord Milne of Salonika and Rubislav*. London, 1976.

¹² **Dutton, D.** *The politics of diplomacy: Britain and France in the Balkans in the First World War*. London, 1998

¹³ **Repington, C. a C.** *The First World War, 1914 - 1918*. 2 vols. London, 1920. **Liddell Hart, Sir Basil Henry.** *A History of the World War 1914-1918*. London, 1934. **Cruttwell, C. R. M. F.** *A History of the Great War 1914 - 1918*. London, 1934. **Falls, C.** *The Great War, 1914 - 1918*. New York, 1959. **Dupuy, T.** *The Military History of the World War I*. Vol. I-XII. New York, 1967. **Terraine, J.** *The First World War, 1914-1918*. London, 1983. **Robbins, K.** *The First World War*. Oxford, 1984. **Gilbert, M.** *The First World War*. London, 1994.

Summary

In the present article are being presented the achievements of the English historiography about the history of the Thessalonica front (1915 -1918). According to the author there are two certain periods in these works; the first one from 1916 till the middle of the 30-ies of the XX century and the second one from the beginning of the 60-ies till nowadays.